

**IZVJEŠTAJ O ZLOUPOTREBAMA TOKOM KAMPANJE
ZA PREDSEDNIČKE IZBORE 2018.**

JUN 2018.

Autori:

Danilo Kalezić, koordinator Parlamentarnog programa

Pavle Ćupić, programski asistent za monitoring rada Parlamenta

Mreža za afirmaciju nevladinog sektora - MANS

www.mans.co.me
mans@t-com.me

Centralna kancelarija:
Dalmatinska 188 Podgorica, (020) 266 326; 266 327

Sadržaj

Sadržaj	2
Uvod	3
1. Birački spisak	4
2. Institucionalna prednost	5
2.1. Prisustvo svečanom uručanju donacija u Kliničkom centru Crne Gore	6
2.2. Posjeta autoputu Bar-Boljari	7
2.3. Posjeta gradilišta "Porto Novi"	7
2.4. Posjeta gradilišta hotela "Karizma"	8
2.5. Posjeta gradilišta u okviru marine "Porto Montenegro"	9
3. Transparentnost finansiranja	10
4. Prikrivene donacije	12
5. Povećanje javne potrošnje u izbornom period	15
5.1. Socijalne neknade Glavnog grada	15
5.2. Isplate za infrastrukturu sa programa vodovoda Ministarstva poljoprivrede	16
5.3. Kratkoročna zaposlenja Zavoda za zapošljavanje Crne Gore	16

Uvod

U Crnoj Gori su 15. aprila 2018. godine održani Predsjednički izbori, treći od obnove nezavisnosti, na kojima je 533.113 građana imalo pravo da bira šefa države. Oni su mogli da biraju nekog od sedam kandidata i to: Marka Milačića (kandidat Prave Crne Gore); Mladena Bojanića (kandidat Demokratskog fronta, Demokrata Crne Gore, Socijalističke narodne partije i Građanskog pokreta URA); Hazbije Kalača (kandidat Stranke pravde i pomirenja); Vasilija Miličkovića (predstavnik Grupe birača "Građanska akcija" i Partije penzionera, invalida i restitucije); Dobrila Dedeića (predstavnik Srpske koalicije); Draginje Vuksanović (kandidatkinja Socijaldemokratske partije); i Mila Đukanovića (kandidat Demokratske partije socijalista). Na izbore je izašlo 340.462 birača a najviše glasova je dobio kandidat DPS-a koji je osigurao pobjedu u prvom krugu.

Ovi izbori su organizovani u atmosferi dugotrajne političke krize i bojkota parlamenta koji traje od prošlih parlamentarnih izbora. Izbore su pratili međunarodni posmatrači njih 333 kao i domaće nevladine organizacije. Od domaćih nevladinih organizacija izbore su posmatrali Centar za monitoring i istraživanje (CEMI) i Centar za demokratsku tranziciju (CDT) koje su posmatračice imale na gotovo svim biračim mjestima. Mreža za afirmaciju nevladinog sektora (MANS) pratila je finansiranja kampanje, dok je Centar za građansko obrazovanje (CGO) sprovodio praćenje medija.

Međutim, uprkos tome konstantovane su brojne nepravilnosti kako na sami dan glasanja tako i tokom izborne kampanje. Stoga, ovaj izvještaj predstavlja pregled različitih vrsta zloupotreba koje su se dešavale tokom izborne kampanje. Sve zloupotrebe su podijeljene u nekoliko kategorija shodno njihovoj prirodi. Na početku se bavimo medijima, koji su i u ranijim izbornim ciklusima instrumentalizovani i zloupotrebljavani radi propagande određene partije odnosno kandidata u ovom slučaju.

Pored medija, nesređenost i nemogućnost adekvatne provjere biračkog spiska dodatno urušava povjerenje u izborni proces. U dijelu koji se odnosi na institucionalnu prednost, koji se konstatuje u preliminarnim zaključcima OEBS-a za predsjedničkih izbora, prikazani su neki od ilustrativnih primjera na koji način se manipuliše radom institucije radi promocije određene političke opcije. Data je takođe analiza transparentnosti finansiranja političkih partija kao pitanja demokratskog standard kroz poštovanja Zakona o finansiranju političkih partija u Crnoj Gori.

1. Birački spisak

Veliki broj promjena podataka o samim biračima izvršen je u biračkom spisku za predsjedničke izbore koji su održani u aprilu 2018. godine. Pomenute promjene u biračkom spisku nisu provjerene na adekvatan način, zbog činjenice da su izmjenjena zakonska rješenja koja tretiraju ovu oblast, a kojima je ograničena mogućnost kontrole izbornog procesa.

U periodu od prethodnih izbora za predsjednika Crne Gore do danas, Ministarstvo unutrašnjih poslova je izvršilo veliki broj izmjena u biračkom spisku, preciznije 211.552, koji sada ima ukupno 533.113 upisanih birača.

Od ukupnog broja izmjena koje su izvršene, preko 100.000 se odnosi na promjene biračkih mjesta građana koji nisu mijenjali adresu stanovanja, niti su mijenjali prebivalište.

Imajući u vidu navedeno, veliki broj građana će glasati na drugim biračkim mjestima, iako u prethodnom period nisu mijenjali mjesto svog stanovanja, zbog čega na dan izbora može doći do brojnih problema.

Imajući u vidu da birački odbori imaju podatke samo o biračima sa svog biračkog mjesta, kao i da ne mogu uputiti građane gdje tačno da glasaju, može nastati posebno veliki problem za one birače koji glasaju u ruralnim područjima, odnosno djelovima grada koji su daleko od prostorija opštinskih izbornih komisija. Podsjećanja radi, biračima samo opštinske izborne komisije mogu dati podatke o tome na kom biračkom mjestu mogu ostvariti svoju građansku dužnost. Sve navedeno može destimulisuće uticati na birače koji bi se na kraju radije odlučili da ne iskoriste svoje biračko pravo nego da slijede procedure koja oduzima mnogo vremena.

Takođe, sumnjiv je i broj birača koji su po prvi put upisani u birački spisak na osnovu sticanja punoljetstva. U periodu od prošlih predsjedničkih pa do parlamentarnih izbora, odnosno za tri i po godine, po tom osnovu je upisano 14.500 hiljada birača. Sa druge strane, od parlamentarnih izbora do danas, odnosno za jednu i po godinu, upisano je čak 12.400 birača. Uzimajući u obzir navedene podatke dolazi se do zaključka da je u periodu od 1998. do 2000. godine natalitet dvostruko porastao u odnosu na prethodni period, što ne odgovara zvaničnim statističkim podacima.

Problem u ovoj oblasti je nastao i nakon izmjena Zakona o biračkom spisku koje su usvojene krajem 2017. godine. Naime, po važećem zakonu MANS nema mogućnost da provjeri i uporedi podatke na način kako je to rađeno u prethodnom periodu, kada je otkriveno na desetine hiljada zloupotreba.

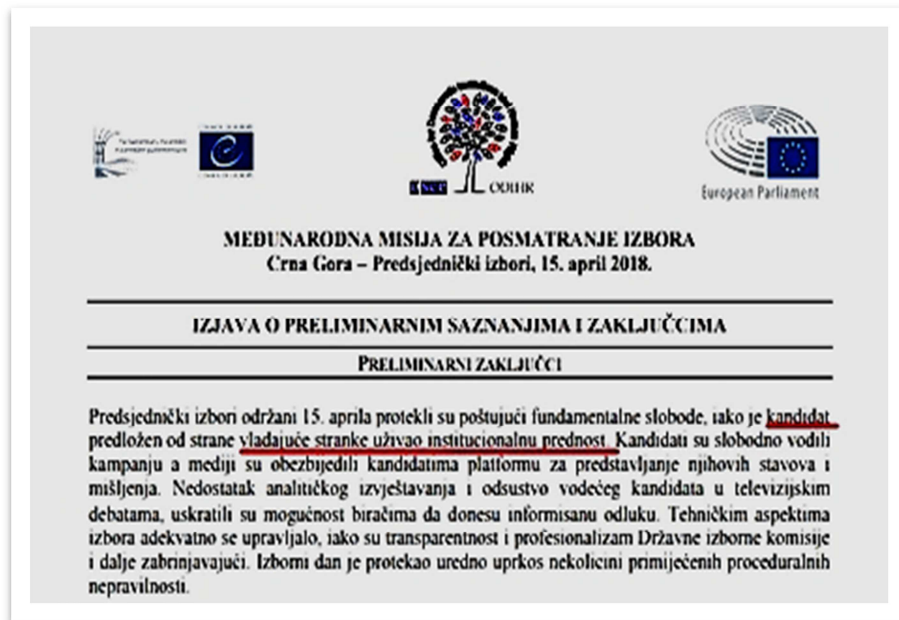
Zbog navedenih izmjena zakonodavnog okvira, postupak provjere većeg broja podataka nije moguće automatizovati već se mora provjeravati jedan po jedan slučaj, što je teorijski neizvodljivo za tako veliki broj promjena. U prilog ovoj činjenici ide i to što je pristup biračkom spisku omogućen samo u ograničenom vremenskom periodu, i to od dana raspisivanja do dana održavanja izbora.

Važeći zakon ograničava mogućnost analize podataka po određenim parametrima na osnovu kojih su u prethodnom periodu pronađene mnoge nepravilnosti kao što su “fantomski” birači, uključujući preminule, duplo upisane birače, neosnovano izbrisane i tako dalje. Sada se podaci mogu provjeravati isključivo onako kako je to odredilo Ministarstvo unutrašnjih poslova, odnosno rad pomenutog Ministarstva se može kontrolisati samo na način koji Ministarstvo dozvoljava. Na ovaj način se obesmišljava kontrola biračkog spiska, kao i rada samog Ministarstva.

Zbog svega navedenog, predsjednički izbori su sprovedeni sa biračkim spiskom koji nije mogla provjeriti nijedna nezavisna institucija, što predstavlja veliki korak unazad u odnosu na prethodni period i doprinosi daljem padu povjerenja u izborni proces. Ukoliko se želi ući u stvaranje fer i demokratskih izbora, mora se pristupiti izmjeni postojećeg zakonskog okvira i omogućiti nezavisnim institucijama bolja kontrola, kao i povećanje transparentnosti institucija zaduženih za sprovođenje izbornog procesa.

2. Institucionalna prednost

Jedan od vidljivih oblika predizbornih zloupotreba jeste institucionalna prednost predsjedničkog kandidata vladajuće partije. On je imao aktivnosti koje su posebno značajne jer imaju veliku kampanjsku moć i uticaj na birače. U preliminarnim zaključcima OEBS-a koji se odnosi na predsjedničke izbore takođe se ističe činjenica da je Milo Đukanović imao institucionalnu prednost.

Fotografija 1: Dio iz preliminarnih zaključaka OEBS-a o predsjedničkim izborima 2018. godine

Tokom predizborne kampanje, predsjednički kandidat je isticao politiku koju je predvodila izvršna vlast tokom godina, očuvanje stabilnosti u Crnoj Gori, unapređenje poslovnog ambijenta i dolazak značajnih investitora. Tu su posebno uočeni obilasci i posjete najznačajnijim investicijskim gradilištima u zemlji, posjete preduzećima koje imaju zavidan rad i uspon u poslovanju kao i obilazak javnih institucija za vrijeme svečanih donacija.

2.1. Prisustvo svečanom uručanju donacija u Kliničkom centru Crne Gore

Samo pet dana prije predsjedničkih izbora, Đukanović je zajedno sa funkcionerima DPS-a prisustvovao svečanom puštanju u rad vrijednog aparata za magnetnu rezonancu u Kliničkom centru Crne Gore. Aparat za magnetnu rezonancu najnovije generacije instaliran je na Odjeljenju za radiološku dijagnostiku, a vrijedan je više od pola miliona, od kojih je 400.000 eura donirao Nikolas Alisa sa poslovnim partnerima iz Ujedinjenih Arapskih Emirata.

Fotografija 2: Kandidat za predsjednika Milo Đukanović puštanju u rad aparata za magnetnu rezonancu u Kliničkom centru Crne Gore

Prethodno je bilo najavljeno da će svečanost biti održana u prvoj polovini marta, ali je taj događaj pomjeren krajem mjeseca u jeku predizborne kampanje. Isto tako je trebalo da bude prisutan premijer Duško Marković, međutim on je investitore primio dan ranije. Nikolas Alisa je istakao da je inicijativa za donaciju aparata potekla od Đukanovića, koji “uživa veliki ugled u Ujedinjenim Arapskim Emiratima”.

2.2. Posjeta autoputu Bar-Boljari

Predsjednički kandidat DPS-a, Milo Đukanović je u okviru kampanje za predsjedničke izbore u Kolašinu iskoristio priliku i posjetio gradilište prve dionice autoputa Bar-Boljare. Tom posjetom je razgovarao sa inženjerima i radnicima kompanije “China Raod and Bridge Coorporation” koji izvide radove na jednom od najvećih infrastrukturnih projekata u Crnoj Gori.

Fotografija br. 3: Kandidat za predsjednika Milo Đukanović u obilasku dionice autoputa Bar-Boljari

Istakao je da je politika ubrzanog ekonomskog razvoja Crne Gore upravo zagovarana od strane DPS-a i izvršne vlasti gdje se posebno ističe ubrzan razvoj kapitalne infrastrukture, a samim tim i ravnomjeran regionalni razvoj i prevazilaženje zaostajanja sjevernog dijela države.

2.3. Posjeta gradilišta “Porto Novi”

Tokom predizborne kampanje, Đukanović je posjetio i najveće gradilište turističkog rizorta “Porto Novi” koju izводи azerbejdžanska kompanija „Azmont“, čija je gradnja započeta prije par godina na mjestu nekadašnjeg vojnog kompleksa u Kumboru. On se susreo sa izvršnim direktorom i investitorom projekta koji je jedan od najznačajnijih projekata u Crnoj Gori.

Fotografija br. 4: Kandidat za predsjednika Milo Đukanović u obilasku turističkog rizorta Porto Novi

Đukanović je iskoristio ovu priliku da istakne značaj projekta u razvoju turizma, finansijskog angažovanja značajnih investitora u zemlji kao i povećanja obima zaposlenosti i sveukupnog ekonomskog i društvenog razvoja za koji je zaslužna politika koju je sprovodila izvršna vlast prethodnih godina.

2.4. Posjeta gradilišta hotela “Karizma”

Đukanović je prilikom posjete Ulcinju obišao gradilište kompanije “Karizma” na lokacijama nekadašnjih hotela “Belvi” i “Olimpik”. Naglašavao je izuzetan rad kompanije “Karizma” koja posluje sa kompanijom “TUI” koja je pokazala interesovanje i za gradnju u dijelu “Ulcinjске rivijere” koji će doprinijeti razvoju tog dijela Crne Gore u ekonomskom i turističkom segmentu. Zbog uspješne i efikasne realizacije projekta najavljena je i dalja saradnja ne samo na ovaj dio zemlje nego i drugim djelovima u cilju podizanja crnogorskog turizma na viši nivo.

Fotografija br. 5: Kandidat za predsjednika Milo Đukanović u obilasku gradilišta hotela “Karizma” u Ulcinju

2.5. Posjeta gradilišta u okviru marine “Porto Montenegro”

Prilikom posjete Tivtu, Đukanović je obišao nova gradilišta u okviru marine “Porto Montenegro” i sastao se sa izvršnim direktorom kompanje “Adriatic Marinas” koja je jedna od najboljih marina i nautičkih naselja na Mediteranu. Projekat “Porto Montenegro” je jedan od najvrjednijih brendova turizma i Crne Gore kao države uopšte na međunarodnom planu koji ima cilj za se dalje razvija i u narednih 10 godina, i jedan od najskupljih projekata realizovanih u Crnoj Gori.

Fotografija br. 6: Kandida za predsjednika Milo Đukanović u obilasku gradilišta u okviru marine “Porto Montenegro”

3. Transparentnost finansiranja

Transparentnost finansiranja političkih partija je pitanje demokratskog standarda, ali i poštovanja Zakona.

Prema Zakonu o finansiranju političkih partija u Crnoj Gori, „političke partije sredstva za redovan rad i izbornu kampanju mogu sticati iz javnih i privatnih izvora“¹, a prema istom Zakonu „ukupan iznos donacija koje prikupe parlamentarne partije ne smije biti veći od sredstava koja dobijaju iz budžeta“².

Zakon predviđa da se parlamentarne partije većinski finansiraju od novca građana, pa stoga ne bi smjelo da bude sporno da li građani treba da imaju uvid u trošenje tog novca. Ipak, da građanima moraju biti predočene informacije o količini i načinima na koji se njihov novac troši, definisano je i Zakonom o slobodnom pristupu informacijama (Zakon o SPI). Ovim Zakonom se u cilju vršenja demokratke kontrole vlasti i ostvarivanja ljudskih prava i sloboda propisuje pravo javnosti da zna³, koje podrazumijeva „pristup informacijama o pravnom licu čiji se rad većim dijelom finansira iz javnih prihoda“⁴, dakle i parlamentarnim partijama.

Kada su u pitanju sredstva iz privatnih izvora, odgovornost partija pred javnošću o njegovom trošenju nije manja. Puna transparentnost finansiranja političkih partija, posebno u zemljama u kojima je korupcija široko rasprostranjena⁵, jedan je od ključnih mehanizama u borbi protiv uticaja ekonomskih centara moći na sferu politike. Kako partije ne bi bile sredstva za ostvarivanje posebnih i pojedinačnih interesa partijskih donatora, otvorenost prema javnosti i transparentnost tokova novca predstavljaju osnovne garante demokratije i zaštite javnog interesa, ali i legitimacije rada političkih subjekta.

Najzad, samo potpuni uvid u strukturu finansija omogućava provjeru zakonitosti u finansiranju partija iz privatnih fondova (izvori donacija, novčani iznosi, vrste priloga, itd).

Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama je odlukom koja je 16. aprila 2018. godine dostavljena Mreži za afirmaciju nevladinog sektora (MANS) naglo izmijenila uspostavljenu praksu odlučivanja, čime je omogućila političkim partijama u Crnoj Gori da skrivaju podatke o svojim finansijama. Agencija je takvim postupanjem prešla Zakon o SPI, uvela praksu politički a ne pravno utemeljenog odlučivanja, dovela u pitanje zakonitost

¹ Zakon finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja, "Sl. list CG", br. 52/2014, 76/2015 - odluka US, 83/2016 i 92/2017, Čl. 3

² Zakon finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja, "Sl. list CG", br. 52/2014, 76/2015 - odluka US, 83/2016 i 92/2017, Čl. 12

³ Zakona o slobodnom pristupu informacijama, "Sl. list CG", br. 044/12, 030/2017, Čl. 4

⁴ Zakona o slobodnom pristupu informacijama, "Sl. list CG", Čl. 9

⁵ Prema poslednjem mjeranju Indeksa percepcije korupcije Transparency International, Crna Gora je na skali između 0 i 100 sa rezultatom 46 i dalje u grupi zemalja koje su sklone korupciji;

https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2017

cjelokupnog svog prethodnog rada i značajno obesmisli koncept i pravo javnosti da ima uvid u finansije političkih partija.

U aprilu 2018. godine, Agencija prvi put dostavlja odluku kojom žalbu odbija, uz obrazloženje da političke partije nisu u obavezi da postupaju po zahtjevima za slobodan pristup informacijama. Tako je Agencija za vrijeme važenja istog zakona, za istovjetan zahtjev, a u slučaju jedne iste partije (DPS) donijela dvije potpuno različite odluke.

Prva sporna odluka MANS-u je dostavljena dan nakon održavanja predsjedničkih izbora u Crnoj Gori, odnosno dva dana nakon što je Specijalni tužilac otvorio istragu o sumnjivim donacijama DPS-a, koje je MANS otkrio upravo zahvaljujući podacima pribavljenim na osnovu Zakona o SPI.

Ta odluka je donijeta na sjednici koja je održana u decembru 2017. godine, a za njeno dostavljanje MANS-u Agenciji je bilo potrebno skoro četiri mjeseca.

Međutim, odmah nakon dostavljanja te odluke, za manje od nedelju dana, Agencija je dostavila još 90 odluka u sličnim predmetima, po kojima mjesecima nije odlučivala. Svakom od njih omogućila je političkim partijama da sakriju podatke o finansijama.

Dan nakon održanih predsjedničkih izbora agencija je MANS-u dostavila prvu odluku kojom mijenja praksu i oslobađa partije obaveze da objavljuju informacije. Istovremeno, predsjednik Savjeta Agencije je neposredno prije imenovanja na tu funkciju bio odbornik DPS-a, iako je Agencija, prema sopstvenom Statutu, „nezavisni organ“⁶.

Dva dana nakon dostavljanja odluke objavljen je Izvještaj Evropske komisije u kojem se ukazuje da nisu okončani postupci vezani za ranije slučajeve mogućih zloupotreba javnih fondova u političke svrhe i kritikuje nedostatak rezultata u oblasti borbe protiv korupcije, posebno na najvišim nivoima.

Ovakva dinamika događaja na političkoj sceni Crne Gore daje specifičan kontekst za nagli zaokret u postupanju Agencije. Time je omogućila da partije pod velom tajne finansiraju svoje kampanje i aktivnosti, koje mogu biti i protivne Zakonima, što je u takvim okolnostima nemoguće utvrditi, budući da je Zakon o SPI jedini pravni akt koji omogućava potpunu transparentnost partijskih finansija.

Da je odbijanje zahtjeva za slobodan pristup informacijama o finansijama partija političko pitanje i korak unazad za transparentnost smatra međunarodna organizacija Transparency International (TI), koja je osudila postupke AZLP. „Države treba da budu transparentne kada su u pitanju finansiranje političkih kampanja i izvori njihovog novca. Zahtjevi za slobodan pristup informacijama su ključan način da građani i civilno društvo zahtijevaju odgovornost od svojih vlada“, ocijenila je Delia Ferreira Rubio, predsjedavajuća TI.

Ova organizacija je posebno izrazila zabrinutost zbog termina odbijanja zahtjeva za slobodan pristup informacijama koji se poklapio sa predstojećim lokalnim izborima, zbog čega smatra da je proces pristupa informacijama u Crnoj Gori politizovan.⁷

⁶ Statut Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama, Čl. 1

⁷ https://www.transparency.org/news/pressrelease/rejection_of_freedom_of_information_requests_raises_alarm_in_montenegro

Izmjenom prakse kojom AZLP pokušava da legitimiše skrivanje podatka o finansijima partija, pored direktnog kršenja Zakona od strane institucije koja treba da bude prvi garant njegovog sprovođenja, kao i politizacije i obesmišljavanja cjelokupnog procesa i koncepta slobodnog pristupa informacijama, ovakvo postupanje Agencije otvara širok prostor za političku korupciju.

Kako je politička korupcija najizraženija u sistemima koje su imale tranziciju u višepartizam, o čemu Evropska komisija kontinuirano upozorava, jasno je da je puna transparentnost garantovana snagom Zakona neophodna na putu iskorjenjivanja koruptivnih praksi i uspostavljenih klijentelističkog odnosa, u kojima partije predstavljaju servise za kreiranje politika i donošenje odluka u interesu svojih donatora. Najzad, neselektivnost i pravovremenost u informisanju birača o političkim subjektima od ključnog su značaja u izboru njihovih legitimnih predstavnika.

4. Prikrivene donacije

Vidljive neravnopravnosti u medijima i otvorena podrška kandidatu vladajuće partije Milu Đukanoviću, dovoljna je da se predizborni period ne može okarakterisati kao fer, slobodan i u skladu sa međunarodnim demokratskim standardima. Uticaj i obuhvat medija kao i ravnopravnosti u medijskom izvještavanju je od velike važnosti za svaku predizbornu kampanju. Kroz analizu rada medija i reulatorelnih institucija može se zaključiti da ovaj dio izborne kampanje nije bio legalan kad se uzme u obzir značajna prednost kandidata Mila Đukanovića koji je imao najveću medijsku pažnju. Pored nesrazmjerne zastupljenosti u medijima veća zabrinutost je besplatan prostor koji je ustupljen određenom kandidatu i time mu se omogućava prednost.

Tokom trajanja predizborne kampanje za predsjedničke izbore primjećeno je niz zloupotreba u finansiranju kampanje. Demokratska partija socijalista (DPS), je bila favorizovana od strane televizijske kuće Pink M i Televizije 777. Na Pink M televiziji emitovana je emisija „Intervju mjeseca“ koja je realizovana za predstavljanje predsjedničkog kandidata Mila Đukanovića.

Sve medijske kuće su u obavezi da Agenciji za elektronske medije dostave programsku šemu za medijsko predstavljanje izbornih lista ili kandidata. Upravo gorenavedena emisija nije bila ni u jednom dokumentu koji je TV Pink dostavila Agenciji. Emisija „Intervju mjeseca“ nije dio stalne programske šeme i pravo za učešće nije mogao da uzme bilo koji predsjednički kandidat. Tako je primjećeno da nijedan drugi kandidat nije imao predstavljanje na TV Pink, osim predsjedničkog kandidata Mila Đukanovića koji se predstavio u intervjuu koji je trajao 104 minuta i repriziran neposredno prije održavanja predsjedničkih izbora.

Fotografija 1: Najava gostovanja predsjedničkog kandidata Mila Đukanovića u emisiji „Intervju mjeseca“ na TV Pink

Emisija „Živa istina“ koja se emituje nedeljom od 14 sati na TV Prva i Antena M, emitovana je u vanrednom terminu u srijedu 11. aprila 2018. godine, a gost je bio kandidat za predsjednika Milo Đukanović. Emisija je trajala 98 minuta, što je duže trajanje emisije nego obično.

Fotografija 7: Gostovanja predsjedničkog kandidata Mila Đukanovića u emisiji „Živa istina“

Televizija 777 nije ugostila predsjedničkog kandidata Mila Đukanovića već je preuzela sadržaj drugih emisija sa Radio Televizije Crne Gore (RTCG) i TV Prva. Tokom emitovanja autorskih emisija „Intervju“ 10.aprila u trajanju od 56 minuta, i emitovanja emisije „Živa istina“ 12. aprila 2018. godine u trajanju od 98 minuta nisu navođeni izvori emisija kao što su RTCG i TV Prva, niti je bilo oznaka da se radi o plaćenom, marketingu ili o besplatnom predstavljanju predsjedničkog kandidata.

Konvencija predsjedničkog kandidata Mila Đukanovića koja je održana u Nikšiću prenošena je direktno na televiziji Nikšić u terminu koji nije predviđen ustaljenom programskom šemom i političkim marketingom.

Predsjednički kandidat Milo Đukanović je bio reklamiran u „Areni“, dodatku dnevnog lista „Pobjeda“ u čijem cjenovniku koji je dostavljan za predsjedničke izbore nema cijene za oglašavanje u Areni. Tako se može zaključiti da u navedenom dodatku nije postojala mogućnost oglašavanja za druge kandidate već samo za predsjedničkog kandidata Mila Đukanovića, a cijena samog oglašavanja je nepoznata.

Fotografija 8: Oglašavanje predsjedničkog kandidata Mila Đukanovića u „Areni“, dodatku dnevnog lista „Pobjeda“

U član 24, stav 1, tačka 7 Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja navodi se da je zabranjeno političkim subjektima primanje materijalne, finansijske pomoći i nenovčanih priloga od: kazina, kladionica i drugih priređivača igara na sreću. Agenciji za sprječavanje korupcije (ASK) dostavljen je Ugovor zaključen između DPS-a i Lutrije Crne Gore koji sadrži vrste oglašavanja koje će realizovati TV 777 kao i cijene tih usluga. Međutim taj ugovoreni i plaćeni iznos Lutriji Crne Gore koji je zvanično prijavljen ASK-u iznosi 4,165 €, a približana procjena istih usluga iznosi oko 81.000 €.

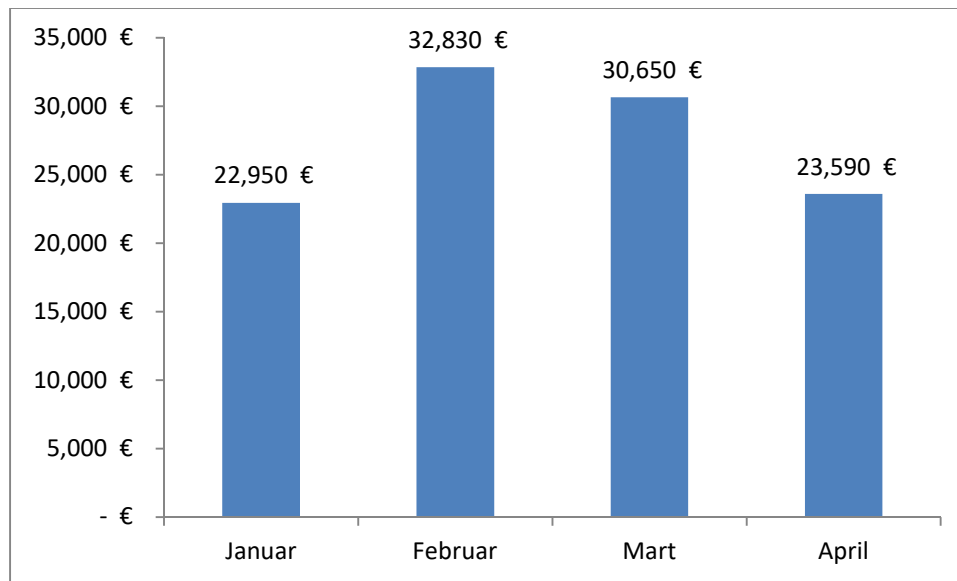
5. Povećanje javne potrošnje u izbornom period

U predizbornoj kampanji zapažene su zloupotrebe i u dijelu koji se odnosi na javne potrošnje. Najveću pažnju su privukle socijalne naknade u glavnom gradu, povećana novčana izdvajanja za infrastrukturu sa programa vodovoda Ministarstva poljoprivrede kao i kratkoročna zaposlenja Zavoda za zapošljavanje Crne Gore.

5.1. Socijalne neknade Glavnog grada

Kada je u pitanju Glavni grad Podgorica, u prva četiri mjeseca ove godine za socijalu je isplaćeno 60% godišnjeg budžeta. Budžetom je za Sekretarijat za socijalno staranje predviđeno za jednokratne socijalne pomoći ukupno 240.000 eura, pa to znači da je mjesečni prosjek potrošnje 20.000 eura.

Od raspisivanja predsjedničkih izbora 19. januara pa do kraja tog mjeseca je potrošeno 22.950 eura, u februaru 32.830 eura, u martu 30.650 eura, dok jer od početka aprila pa do 12. aprila potrošeno 23.590 eura.

Grafik 1: Isplaćene socijalne naknade (€) u Glavnom gradu za period januar-april 2018. godine

Ovim isplatama je prekoračena dozvoljena potrošnja od 22.000 eura na mjesečnom nivou. Tako je za četiri mjeseca potrošeno 140.000 eura, dok je za preostalih osam ostalo 100.000 eura. Pored ovog iznosa iz budžetske rezerve za isplatu socijale je opredijeljeno dodatnih 46 hiljada eura, iako je riječ o novcu koji je po Zakonu namijenjen samo za vanredne okolnosti.

5.2. Isplate za infrastrukturu sa programa vodovoda Ministarstva poljoprivrede

Infrastrukturne izgradnje u cilju ostvarivanja političke prednosti su takođe bile prisutne u predizbornoj kampanji. Budžetom je za infrastrukturne izdatke na program vodoprivrede prideviđeno je 1.050.000 eura, što znači da je mjesečni prosjek potrošnje 87.500 eura. Taj budžet se posebno odnosi na izgradnju vodovoda u ruralnim područjima.

Od početka februara do predsjednički izbora je za izgradnju vodovoda isplaćeno ukupno 648.000 eura, tj. za dva i po mjeseca je potrošeno čak 61,7 odsto ukupnog godišnjeg budžeta. Za izgradnju lokalnih vodovoda u prva četiri mjeseca 2018. godine. Ministarstvo je potrošilo skoro $\frac{3}{4}$ godišnjeg budžeta. Pola miliona eura dato je za opštine u kojima se održavaju izbori. To čini skoro polovinu ukupnog godišnjeg budžeta.

5.3. Kratkoročna zaposlenja Zavoda za zapošljavanje Crne Gore

Što se tiče Zavoda za zapošljavanje Crne Gore nije bilo uvećanja isplata u predizbornom periodu, ali je u tom periodu donijeta odluka o kratkoročnom zaposlenju 747 osoba po osnovu programa javnog rada, za koji će biti izdvojeno 1,1 miliona eura. Program je ove godine pokrenut već u januaru, odnosno dva mjeseca ranije nego svih proteklih godina. U prošloj godini, Zavod je za javni rad izdvojio manju sumu novca i zaposlio manje lica, odnosno opredijelio je pozivom preko 600 hiljada za 580 lica, dok je on pokrenut tek u martu.

Takođe je u januaru pokrenuo program za dodjelu grantova za zaposlenje osoba sa invaliditetom vrijedan 1,5 miliona eura, ali je odluka donijeta krajem aprila, tj. nakon završetka predsjedničkih izbora.